

מה לכוון בשמיעת קול שופר ?

יום עיון לקראת ראש השנה – עיון בפרשת השבוע על פי ה"הכתב והקבלה"

1. ויקרא כ"ג, כ"ד

דָּבַר אֱלֹהִים בְּיַד יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זָכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ:

2. הכתב והקבלה ויקרא כ"ג, כ"ד

זכרון תרועה. נזכור לשבר את הלב ולהכניע את הרוח לפני יוצר כל ית' על כל אשר הרעונו לעשות לפניו (דעמיטהיגונגס עראיננערונג), וזהו שת"א זכרון תרועה דכרון יבבא, כמו ותיבב אם סיסרא (שופטים ה' כ"ח, ע"ש ברש"י), ותרועה משותף במובנו עם השבירה, כמו שכל שרשי שבירה ורציצה אשר יורו על השבירה המוחשת (כמו מטות עץ שברתי), ככה יורו על השבירה הרוחנית והמחשבתית, כמו הרפה שברה לבי, ושבירתי את גאון עוזכם, לב נשבר, שענינם שבירת רוח הפנימית והכנעתה (דעמיטהיגונג), והנה שרש רוע מצאנוהו ע"ז הענין, כמו והנה הכל הבל ורעות רוח שפי' שבר רוח ... ובאיוב (ל"ג כ"ז) אמר יעתר אל אלה וירצהו וירא פניו בתרועה, ענינו ג"כ לדעתי עדי", בתרועה. בהכנעה ושבירן לב ונמיכות רוח, וכמו שמטיים שם אחריו ישור על אנשים ויאמר חטאתי וישר העויתי, זהו הנ"ל ביאור זכרון תרועה הנאמר כאן, ושרש תרועה היא רוע שענינו השבירה והרציצה כמו תרועם בשבט ברזל; ולהיות שקול ההברה היוצא בדחיפות רבות ונמהרות זא", אשר ידומה מהם כאילו ישבר האויר לחתיכות קטנות (דאס שמעטטערן), לכן אמרו רבותינו על התרועה, שענינה האנחה והיללה גנוחי וילולי; הנה לביאור זה הזכירה התורה במלת זכרון תרועה החיוב ביום זה להכנעת היצר והמחשבה על רוע המעללים, והיא התשובה, וכפי המקובל שהוא ראשון לימי תשובה. ולהלן אמרה תורה, יום תרועה יהיה לכם. והוא על מצות תקיעת שופר, וכאן אמר. זכרון תרועה, והיא מצות הכנעת הלב אל התשובה. ועל כוונה זו אמר המשורר, אשרי העם יודעי תרועה, ר"ל המשימים לב לשבר יצרם ולהכניע אל התשובה, וכן ארז"ל (רבה פ' אמור), אר"י כמה בוקינז י' להם ואמרת אשרי העם יודעי תרועה, אלא שהם מכירים לפתות את בוראם בתרועה וכו', ר"ל בהכנעת ושבירן לב בתשובה, ובמכדרשב"י (פינחס ד' רל"א), אשרי העם יודעי תרועה, לא כתיב שומעי תרועה או תוקעי תרועה אלא יודעי תרועה בגין חכימין וכו' אינון

יודעי תרועה רזא דתרועה כמה דכתיב תרועם בשבט ברזל, ע"כ. ואפשר ששם תקיעה על הקול שלפני התרועה, ענינו ג"כ מזה, מן ותקע נפשי מהם (יחזקאל כ"ג), שתרגומו ורחיק, וכן תקע נפשי ממך (ירמיה ו'), תרגומו ירחק, ותקע כף ירך יעקב, כן שם התקיעה ענינו הסרה והרחקה, כאלו משמיעים בקול זה במחנה העברים, עתה הגיע העת והזמן להתרחק ולסור ממוקש היצר. ... וראיתי לרב"ח שכתב במלת זכרון רמזה התורה שיום זה הוא יום הדין, כי לשון זכרון נופל על הדין מזכיר עון, וכן לשון פקידה מדת הדין מלשון פוקד עון אבות, ע"כ. ... וכוונה המקרא לדעת רבותינו עלה אלהים בתרועה ר"ל ביום התרועה, והוא ביום הגזרה והמשפט לכל באי עולם, עולה במדת אלהים, ובקול שופר ר"ל ע"י אמרי שפר היוצאות מפיות השבים בכל לב יבא במדת הוי" ב"ה שהוא הרחמים (יעו"ש במדרש), וכוונה זו נכללה ג"כ במאמר התורה. זכרון תרועה, ר"ל זכרון יום המשפט והדין בכדי לשום לב אל התשובה.

3. רשר"ה ויקרא כ"ג, כ"ד

משמעות "תקע": להכניס דבר בכוח, על מנת שיישאר שם דרך קבע: לנעוץ, לתחוב, לשקע. ומכאן גם תקיעת כף, שהיא סמל להתחייבות. שם הקביעות מסומלת בתוצאה שנתכוון לה: התוקע מוסר את כפו ומניחה דרך קבע בכף חברו. וכעין זה משמעות התקיעה האמורה כאן. התוקע בחצוצרה נופח בה אויר בלא הרף וכך מוציא קול שאיננו פוסק (פשוטה). הרי זו קול של קריאה. "תרועה" משורש "רעע", "רוע": לשבור. המריע מוציא שברי קולות - קצרים או ארוכים יותר (תרועה או שברים) - וכך משמיע קול שבור. הרי זה קול התנועה המזורזת והמוצאת, קול המסע. וזו משמעות הקול המורכב מתקיעה ומתרועה: התקיעה קוראת לעם לבוא אל משה. אלמלא נשמעה תרועה לאחריה, היה עליהם לחוש אליו כדי לשמוע את פקודותיו. אך התרועה של אחריה קוראת להם לצאת למסע. והתקיעה המסיימת קוראת אל מקום המנוחה, שיחנו בו לאחרי שיסעו. ...

אם נעביר דברים אלה לתרועת האחד - בחודש - השביעי, נמצא שזו משמעותה: התקיעה שלפניה קוראת לנו להזיז לדבר ה' ולשמוע מפיו את תפקידו של יום. תפקיד זה מובע אחר כך בתרועה: זו קוראת לנו לעקור מכל עמדה שהיא רעה בעיני ה', להינתק מכל יחס שהוא רע בעיני ה', להשתחרר מכל כבל המנכרנו

לה' ולחירותנו המוסרית; קיצורו של דבר: לעזוב כל הווה שהוא רע בעיני ה'; והתקיעה שלאחריה קוראת לנו לעמדה חדשה, ליחסים חדשים, להליכה נאמנה אחרי ה'.

4. עולת רא"ה ב', עמ' שכ"ו-שכ"ז

התקיעות, מצד התעוררות התשובה, יש לכווין בהן כי עיקר הכח של קדושת ישראל הרי הוא מונה בעולם שכולו ארוך ששם הוא שורש קדושתם, שהיא הדבקות הטבעית שמצד נשמתם באור ד'. וזאת היא הפשוטה שלפניה. אמנם הכח הזה צריך לפעול על המדות ועל המעשים, ומתוך שהמדות הנן רוחניות בתכונתן, אבל אין להן אותו הכח הרוחני של השורש העליון, שהוא מתגלה ע"י עצם הנשמה בהבהקת השכל, ע"כ השברים הם באים בצורה של פירוט לעומתן. כלומר שמתוך השורש השכלי הארוך והפשוט יתחדשו המדות להיות מושפעות מקדושת השכל, וכשהמדות מתקדשות מתקדשים המעשים על ידן. ומתוך שהמעשים הם יותר פרטיים ויותר מוגבלים מהמדות, ע"כ הם נרמזים בהתרועה שהיא נפרטת לקולות קצרים. ואח"כ ע"י השפעת המדות, שהושפעו מקדושת הנשמה בשרשה, והשפעת המעשים שמתילדים על ידן, מתגלה השורש העליון, שהיה בתחילה אצור רק בכח, ויוצא אל הפועל. וזהו התוכן של הפשוטה שלאחריה.

5. שפת אמת ראש השנה תרל"ג

עשי"ת נגד עשרה מאמרות ועשרת הדברות. וכ"כ במ"א בשם מו"ז ז"ל שג' ענינים אלו עשרה מאמרות ועשר מכות ונסים במצרים ועשרת הדברות הכל אחד. ונראה שזה מלכות זכרונות שופרות. וזהו עצמו תקיעה ש"ת תקיעה. ופי' הדברים שבריאית העולם הי' לקבל מלכות שמים שהכל לכבודו ברא. ויש להשי"ת כיבוד מכלל הקריאה מכולם. אבל בני נבררו להיות במצרים בהסתרות. וע"י צעקה חזרו להתדבק בהשי"ת. וקבלת מלכות שמים שאחר הגלות הוא באופן הראוי. כמו שהי' בקבלת התורה פנים בפנים כמ"ש אתה נגלת כו' והוא התגלות חיות הפנימיות בבירור גמור לבד האמונה כנ"ל. וזה מלכות כלל הבריאה כנ"ל. וזה תקיעה להתדבק בשורש עליון. ואח"כ זכרונות שצריכין להיות נזכר בעת צרה ע"י הצעקה ולחזור להתדבק ביותר שאת וזהו שופרות ותקיעה אחרונה כנ"ל.